

ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ БРАУНЕР (1857–1941): НАРИСИ БІОГРАФІЇ І НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ

На основі праць попередників, систематизовано біографічні дані статистика, фінансиста, письменника-натураліста, викладача, публіциста та невтомного дослідника природи Північного Причорномор'я Олександра Олександровича Браунера. Визначено, що попри активну наукову та суспільну діяльність О. Браунера досі не отримав належної оцінки своєї роботи. Намічено основні напрямки подальших досліджень його життя та діяльності, зокрема доповнення біографії, визначення кола особистих та професійних зв'язків й проведення історіографічного аналізу праць вченого, вивчення публіцистичної діяльності, дослідження епістолярної спадщини тощо.

Ключові слова: О. О. Браунер, природознавство, зоогеографія, статистика, Одеса, Херсон, Асканія-Нова, Варшава.

У травні 2016 р. виповнилося 75 років з дня смерті Олександра Олександровича Браунера – справжнього енциклопедиста, невтомного дослідника фауни степів півдня України та суміжних територій. Коло його інтересів та наукових досліджень досить широке: банківська справа, статистика, зоологія, систематика, зоогеографія, палеонтологія, іхтіологія, археологія, герпетологія. О. О. Браунер був почесним членом Товариств Натуралістів Бессарабського, Новоросійського та Кримського, членом Російського Ентомологічного Товариства, Російського палеонтологічного та Кримсько-Кавказського Горного Клубу, Одеського товариства правильного полювання, Орнітологічного комітету, Російського товариства акліматизації тварин та рослин, Новоросійської спілки природознавців, а також співробітничав з Московським археологічним товариством. Його наукова спадщина і громадська діяльність на благо України належним чином і досі не оцінені.

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед, значним внеском О. О. Браунера у біологічну науку кінця XIX – першої половини XX століть, відсутністю в історії вітчизняного природознавства спеціального системного дослідження його громадського життя, наукової, науково-організаційної та педагогічної спадщини, необхідністю створення максимально об'єктивної і повної наукової біографії вченого, всебічного аналізу його творчого доробку. Адже праці вченого і сьогодні

не втрачають своєї актуальності та наукової цінності. Вони набули особливої ваги саме зараз, коли науковці спільними зусиллями намагаються створити повну історію розвитку вітчизняної науки та історії в цілому.

Склалося так, що життя та науковий доробок О.О.Браунера не стали предметом спеціальних досліджень серед вітчизняних науковців. Напрацьовано лише розрізнені відомості, оскільки дослідники не ставили перед собою завдання цілісного відтворення життєвого шляху вченого та всебічного аналізу його наукового доробку. Так, список праць вченого вперше було укладено ще у 1957 р. В. М. Конським та Л. П. Котовою [15]; асканійський період життя та діяльності О. О. Браунера досліджували Н. Е. Дрогобич, В. М. Рябко, В. Є. Борецько [2; 5; 10]; наукові стосунки вченого з В. Б. Антоновичем вивчав О. А. Макієнко [14]; його заслуги у вивченні фауни та зоогеографії степів України проаналізував І. І. Пузанов [18]. Цінні відомості про життя і творчість Олександра Олександровича Браунера містить збірка спогадів та наукових праць «Памяти профессора Александра Александровича Браунера» [12; 15]. Біографічні дані про діяча також містяться у декількох енциклопедичних виданнях [5] та «Известиях музейного фонда им А. А. Браунера» (печатаються з 2004 г.). Окрім цього, до наукової спадщини ученого наприкінці XX – на початку XXI ст. зверталось чимало дослідників, що підкреслює важливість вивчення наукової діяльності ученого

та потреби її узагальнюючої оцінки сьогодні [4; 8]. Тож написання повної біографії ученого залишається актуальним завданням для сучасних дослідників. Для цього необхідно проводити широку евристичну роботу у бібліотеках і архівах України, Російської Федерації, Молдові та Республіки Польща.

Мета даної статті, на основі аналізу результатів попередніх досліджень, здійснити спробу систематизувати матеріали з біографії О. О. Браунера і визначити перспективні напрями для подальшого вивчення життя та діяльності діяча.

Народився О.О.Браунер 25 (13) січня 1857 р. у Сімферополі у родині штаб-офіцера та землевласника Одеського повіту, німця за походженням. Початкову освіту отримав у французькому пансіоні, приватній класичній гімназії П. Л. Стародубцева та К. К. Ставілли. У 1876 р. отримав свідоцтво зрілості при другій одеській класичній гімназії. Цього ж року вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського (сьогодні Одеський національний університет ім. І. І. Мечнікова) університету [1].

Під час навчання в університеті вивчав найпростіших, займався геологією, антропологією, ґрунтознавством, цікавився історією російського права, формами землеволодіння, історією географічних відкриттів, етнографічним складом населення Російської імперії, звичаєвим правом, первісним правом, статистикою та взагалі народною економікою. Серед його викладачів були такі видатні вчені як Ілля Ілліч Мечніков, Олександр Онуфрійович Ковалевський та Олександр Сергійович Посніков [13, с. 26].

Значний вплив на становлення наукових вподобань О. О. Браунера мав лаборант Зоологічного кабінету, незмінний консерватор (згодом завідувач) кабінету і хранитель Зоологічного музею Новоросійського університету Відгальм Ігнатій Мартинович.

Ще під час навчання в університеті, у 1879 р., О. О. Браунер у щотижневику «Пчелка» друкує свою першу статтю «К вопросу об общинном землевладении на юге России». У 1881 році О. О. Браунер закінчив університет кандидатом природничих наук захистивши дисертації «Про чернозем» [9, с. 4].

З цього року починається «подвійна діяльність» О. О. Браунера. З одного боку, це була діяльність зоолога, прикладника і тео-

ретика, дослідника степової фауни, письменника, а з іншого – щоденна робота земського чиновника. Закінчивши університет Олександр Олександрович не залишився на кафедрі зоології, не став вчителем, а присвятив себе статистико-економічній та фінансовій роботі. З жовтня 1881 р. по березень 1882 р. під керівництвом Михайла Васильовича Неручева досліджував з економічного боку єврейське питання в Кишиневі. У цей же період розробив програму дослідження резешьського землеволодіння [16, с. 309-310].

З квітня 1882 р. по грудень 1888 р. завідував Статистичним відділенням Херсонської губернії (спочатку разом із Олександром Олександровичем Русовим, якого О.О. Браунер вважав своїм учителем у статистичній справі, а потім самостійно). У продовж цього періоду своєї діяльності Олександр Олександрович Браунер приймав активну участь в укладанні видань «Материалов для оценки земель Херсонской губернии» («Одесский уезд» та «Елисаветградский уезд»). У 1884 р. зібрав деякі дані про геологію Єлисаветградського повіту, які обробив під керівництвом Ромула Олександровича Пренделя. У 1887 р. з власної ініціативи досліджував риболовство в Одеському повіті та надрукував у Херсонському Земському Збірнику (№ 3) статтю «Заметки о рыболовстве на р. Днестр и Днистровском лимане в пределах Одесского уезда». Упродовж 1883-1884 рр. разом із друзями збирав дані про городища Єлисаветградського повіту Херсонської губернії, про результати своїх досліджень доповів на Археологічному з'їзді в Одесі у 1884 р., а зібрані матеріали передав Володимирі Миколайовичу Ястребову [18].

Незважаючи на те, що основна робота О.О. Браунера була пов'язана з статистико-економічною та фінансовою діяльністю, він багато часу приділяв природознавству як теоретичному, так і практичному: ґрунтознавству, гідрогеології, ентомології, іхтіології, але головним чином – вивченню фауни хребетних рідного краю. З одного боку його основна професія заважала йому повністю присвятити себе улюбленій науці, а з іншого, навіть, сприяла його дослідницькій діяльності. Часті поїздки до сільських районів дозволили Олександру Олександровичу зібрати значний колекційний матеріал [10].

У 1883 р., прочитавши в «Русских Ведомостях» повідомлення про боротьбу в Донській області з ховраками за допомогою сірковуглецю, почав випробовувати даний спосіб поблизу Єлисаветграду. Результати своїх досліджень надрукував в «Одесском Листке» та в «Єлисаветградском Вестнике». З 1886 р. зацікавився вивченням хребетних (особливо птахів) Херсонської губернії. О.О.Браунер проводив як фауністичні так і зоогеографічні дослідження, вивчаючи як користь так і шкоду що приносять птахи сільському господарству [12].

Крім цього, з 1887 р. він почав вивчати причини зневоднення Херсонської губернії. Однак змушений був припинити свої дослідження, у зв'язку з переїздом до Варшави. Зібрані ж О.О. Браунером матеріали було передано до Херсонської Губернської Земської Управи. За дорученням останньої у 1888 р. Олександр Олександрович відправився досліджувати корисні копалини Олександрійського повіту. Нажаль, зібрані ним матеріали були втрачені, а щоденники, що були передані одному спеціалісту у Варшаві, загублені.

Упродовж 1887-1888 рр. О.О. Браунер, за доручення тієї ж Управи, досліджував прибутковість плавань у гирлах Дніпра. У грудні 1888 р. Олександр Олександрович Браунера було призначено неодмінним членом Варшавського Відділення Селянського Поземельного Банку [9, с. 5].

Працюючи у Варшаві, О.О. Браунер не зраджував науці, а навпаки продовжував вивчати хребетних (особливо птахів), моллюсків та бабок півдня Російської імперії. Близько року він проводив свої дослідження під керівництвом видатного орнітолога Владислава Казимировича Тачановського.

Із 1893 р. по жовтень 1894 р. О.О. Браунер проживав у Сімферополі та перебував на посаді Голови Таврійського Відділення Селянського Поземельного Банку. У цей період він почав досліджувати півострів Крим від Сівашу та надрукував статтю «Заметки о птицах Херсонской губернии». Слід зазначити, що матеріалами з рукопису цієї праці Олександра Олександровича Браунера користувався Михайло Олександрович Мензбір під час написання своєї книги «Птицы России». У жовтні 1894 р. Олександра Олександровича призначено Головою Херсонського

Відділення Селянського Поземельного Банку. Перебуваючи на цій посаді він продовжив досліджувати фауну Херсонської губернії.

Слід зазначити, що О. О. Браунер друкував свої дослідження досить рідко. Він вважав, що спочатку необхідно досконало перевірити всі факти, а вже потім ділитися своїми дослідженнями із загалом. Так, наприклад, стаття про ховрахів, написана ще у 1888 р. була надрукована лише у 1912 р., так як він тривалий час не міг перевірити одне припущення; стаття «кінь курганних погребінь (*Equus Goschkewitschi, mihi*)» розпочата ще у 1897 р. була надрукована лише 1916 р. (16 років О.О. Браунер вивчав літературу про походження домашніх тварин та збирав матеріали); про гадів та плазунів він міг би надрукувати ще у 1895 р., однак перевіряв достовірність фактів аж до 1903 р.; матеріали про вівчарок вчений-аматор збирав з 1897 р., а статтю писав у 1915-1916 рр.

У лютому 1901 р. О. О. Браунер переїздить до Одеси та обіймає посаду директора Земського Банку Херсонської губернії. Перебуваючи поряд зі своєю *alma mater* він починає більше друкуватися та ще з більшим ентузіазмом проводити наукові дослідження. У період 1904-1914 рр. Олександр Олександрович зумів об'єднати навколо себе зацікавлених вивченням живої природи студентів Новоросійського університету, з якими він проводив співбесіди, для яких влаштував практику (в Криму, на Кавказі та інших регіонах), не передбачену навчальними програмами дореволюційних університетів. Своїм вчителем О. О. Браунера вважають такі вчені як Георгій Андрійович Боровиков (ботанік, фізіолог і антом рослин), Африкан Миколайович Криштофович (вчений-геолог, палеоботанік, ботанік), Володимир Еммануїлович Мартино (зоолог), Іван Петрович Хоменко (палеонтолог), Олександр Миколайович Кириченко (ентомолог), Володимир Георгійович Ерделі (географ), Костянтин Андрійович Киселевич (іхтіолог) та ін. На приватній квартирі директора земельного банку вони отримали ті знання, що їх не могли дати їм їх університетські наставники [13].

У 1917 р. О. О. Браунер приймав активну участь в організації Комітету сільськогосподарських курсів при Товаристві сільського

господарства Південної Росії, на базі яких, за ініціативою професора Олександра Гнатовича Набоких, було створено Одеський сільськогосподарський інститут (ОСГІ).

З січня 1918 р. Олександр Олександрович, ймовірно, суміщав роботу в банку та викладацьку діяльність в ОСГІ. Викладаючи в ньому лекції із сільськогосподарської зоології, про домашніх тварин та їх розведення О. О. Браунер був ще й головою правління інституту. Із встановленням в Одесі радянської влади банк було закрито тож О.О. Браунер повністю занурився в наукову та викладацьку діяльність. З кінця 1919 р. він обіймає посаду декана зоотехнічного факультету ОСГІ. У цей період його життя коло інтересів О.О. Браунера зосередилося на сільськогосподарській зоології. Праці Олександра Олександровича з філогенії різних порід домашніх тварин у комплексі з працями Миколи Івановича Вавилова у цій галузі лягли в основу теорії центрів доместикації і породоутворення. Вперше у вітчизняній науці він поставив питання про міждисциплінарну взаємодію археології і сільськогосподарської зоології.

У 1920 р. О. О. Браунера обирають доктором зоології *honoris causa* Одеського (Новоросійського) університету. У 1920-ті роки вчений друкує значну кількість статей присвячених походженню та розведенню домашніх тварин, а також видає підручники «Тваринництво» та «Сільськогосподарська зоологія». 7 липня 1924 р. О. О. Браунер був звільнений з посади декана зоотехнічного факультету ОСГІ у зв'язку з його ліквідацією. Наступний рік він провів в Асканії-Нова де завідував зоологічними роботами заповідника, його науковою частиною та зоопарком [10, с. 1].

Із 15 грудня 1924 р. по 15 березня 1925 р. Олександр Олександрович читав на сільськогосподарських курсах лекції про природу степу, історію сільського господарства України, основи розведення та породи домашніх тварин, про корисних та шкідливих тварин та птахів. До травня 1925 р. О. О. Браунер очолював також і наукову частину заповідника Асканія-Нова. У червні 1925 р. вчений повертається до Одеського сільськогосподарського інституту де обіймає посаду професора та читає курси сільськогосподарської зоології, приватне тваринництво та розве-

дення домашніх тварин. Перебуваючи на посаді професора ОСГІ О. О. Браунер разом з тим безоплатно очолював Одеську крайову інспекцію з охорони природи та був призначений спеціалістом з тваринництва на Одеську крайову сільськогосподарську станцію (1925 р.). Завдяки цій своїй діяльності мав можливість виїжджати за місто з метою вивчення природи краю, що дозволило йому обґрунтувати та домогтися створення нових заповідників на нижньому Дніпрі, багатьох пам'ятників природи, розробити проект одеського зоопарку та багато іншого. Крім того, вчений приймав активну участь у становленні Всеукраїнського союзу мисливців та рибалок (ВУСМР) та вів курси мисливствознавства в Одеському губернському відділі ВУСМР [15].

У літку 1929 р. О.О.Браунера висунули в дійсні члени Всеукраїнської Академії наук. Однак, через своє дворянське походження потрапив до списку осіб, яких необхідно було відвести з політичних мотивів. За результатами голосування академіком він не став. У 1930 р. О. О. Браунер був змушений звільнитися з ОСГІ за власним бажанням через те, що під час своїх лекцій розповідав студентам про знаменитих орловських рисаків, виведених експлуататором графом Олексієм Григоровичем Орловим-Чесменським та підкреслював заслуги поміщика Фрідріха Едуардовича Фальц-Фейна у природоохоронній галузі.

Наступним місцем роботи О. О.Браунера став Одеський інститут народної освіти, до якого він потрапив завдяки професору Дмитру Костянтиновичу Третьякову. Але звідси його звільнили через критику дій радянських робітників сільськогосподарської галузі о своєрідну думку щодо викладання біологічних дисциплін. Так, О. О.Браунер пропонував в університетах та вищих сільськогосподарських навчальних закладах запровадити курси із вивчення місцевої фауни, зоогеографії та охорони природи.

Залишившись без роботи Олександр Олександрович не опустив руки. На замовлення різних організацій він проводив зоологічні дослідження, описував заповідні території України та Молдавії, друкував книги, за що інколи отримував грошові винагороди. З 1933 р. О. О. Браунер стає консультантом Інституту гібридизації та акліматизації тва-

рин АН в Асканії-Нова, займається розведення зубрів та коней Пржевальського. А з 1935 по 1936 рр. обіймав посаду заступника директора з наукової частини в репродукторі сірої української худоби, а з серпня по листопад 1936 р. – заступника завідувача зоопарком [2; 10].

У 1938 р. разом із Михайлом Олександровичем Заблоцьким О. О. Браунер потрапляє під «скорочення» та хворим змушений повернутися до Одеси де готує рукописи своїх наукових та художніх книг. Завдяки клопотанню друзів О. О. Браунеру призначено по життєву пенсію республіканського значення (300 рублів на місяць).

19 травня 1939 р. на засіданні Вченої ради Московської сільськогосподарської академії ім. К. А. Тімірязєва за заслуги перед вітчизняною наукою О. О. Браунеру присуджено ступінь доктора біологічних наук без захисту дисертації. Цього ж року вченого запросили до Одеського університету на посаду професора кафедри зоології та консультанта зоологічного музею, а з 1941 р. призначили завідувачем цього музею. На відміну від багатьох своїх сучасників О. О. Браунера оминула хвиля сталінських репресій. Помер Олександр Олександрович Браунер 5 травня 1941 р. Поховали видатного вченого на 2-му християнському кладовищі Одеси. Зусиллями співробітників Інституту зоології АН УРСР та Одеського державного університету у 1968 р. на могилі було встановлено пам'ятник з чорного мармуру з написом: «От зоологов Украины и Молдавии» [16].

Ім'ям Олександра Олександровича Браунера названо 15 видів та різновидів тварин – ссавців, комах, рептилій, та, навіть одна рослина – *Stipa Lessingiatia Braunerii* Paczoski. О.О. Браунер автор більше ніж 200 праць з різних розділів зоології, тваринництва, охорони природи, а також бібліографічних заміток, рецензій. Частина наукової спадщини Олександра Браунера зберігається у фондах Херсонського краєзнавчого музею, близько 30 наукових праць, визначників, статей з автографами знаходяться в меморіальному фонді Й.К. Пачоського. Його роботи затребувані та актуальні і досі.

Крім наукових статей і заміток, ним написано декілька художніх творів («Идилия в плавнях», «Бог простит», «Тирса» та ін.).

Одні були видані ще за життя автора в літературних збірниках «Степь», «Южные записки», в журналі «Школьные экскурсии и школьный музей», інші збереглися в рукописних варіантах в архівах ученого. Впродовж багатьох років він був членом напівлегальної організації херсонських українофілів «Громада».

Після Олександра Олександровича залишилися великі колекції – близько 1500 тушок, 100 черепів та скелетів ссавців, 200 тушок птахів, 1400 заспиртованих риб та 5000 рептилій та амфібій. Колекції О.О. Браунера зберігаються в Національному науково-природничому музеї НАН України м. Київ (813 екземплярів амфібій, 1187 екземплярів ящірок, 488 екземплярів змій та 1289 екземплярів ссавців), в Музеї природи Харківського національного університету (416 черепів ссавців та не розібрана колекція остеологічного матеріалу, зібраного О.О. Браунером під час археологічних розкопок), в Одеському національному аграрному університеті (102 тушки птахів), природничому відділі Херсонського краєзнавчого музею. У Зоологічному музеї при Одеському університеті діє постійна виставка-експозиція матеріалів, присвячених життю та діяльності вченого, а також створений музейний фонд його імені.

Таким чином, життя та діяльність Олександра Олександровича Браунера до сьогодні залишаються маловивченими. Отже, перед вітчизняними ученими стоїть завдання проведення комплексного дослідження і написання фундаментальної праці присвяченої видному діячу. Серед актуальних напрямків подальших розвідок слід виділити: доповнення біографії О.О. Браунера новими фактами; визначення кола зв'язків діяча (з ким жив, працював, товаришував тощо); пошук та опрацювання архівних джерел (зокрема особового архіву О.О. Браунера, що зберігається в зоологічному музеї Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова); історіографічний аналіз наукового спадку вченого; дослідження епістолярної спадщини; діяльність О.О. Браунера як письменника-натураліста, земського статиста, фінансиста, археолога тощо.

Отже, Олександр Олександрович Браунер був помітною фігурою свого часу. Він реалізувався як талановитий природознавець, ці-

кавий викладач, професійний статист, фінансист, археолог-аматор, письменник-натураліст і охоронець природи. Ім'я О.О. Браунера добре відоме як в Україні так і за її межами. Життя та діяльність О.О. Браунера є части-

ною вітчизняної історії другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст., тож можуть значно її доповнити, а тому потребують подальшого всебічного вивчення і оцінки.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Curriculum vitae и список работ А.А.Браунера // Записки Общества Сельского Хозяйства Южной России. – 1917. – Т. 87. – Кн. 2. – С. 63-75.
2. Александр Александрович Браунер // Рябко В. М. Истоки, достижения и перспективы науки в Аскании-Нова. – К. : Аграр. наука, 2001. – С. 33.
3. Асламов В. М. Утворення та діяльність природно-історичного музею Херсонського земства (1897–1906) за матеріалами звітів губернського ентомолога Й. К. Пачоського / В.М.Асламов // Музей і ХХІ сторіччя : зб. наук. праць. – Херсон : Айлант, 2000. – С. 96.
4. Бондарь А.А. Александр Александрович Браунер – оптимист // Чтения памяти А.А.Браунера. Матер. третьей междунар. науч. конф. – Одесса: Астропринт, 2003. – С. 31-33.
5. Борейко В.Е. Замечательные деятели заповедного дела Украины. Браунер Александр Александрович. История заповедного дела в Украине. – 2002. – С. 167-171.
6. Браунер А. А. Очерки, рассказы, повести. – Одесса : Южная охота, 2007. – 260 с.
7. Браунер Олександр Олександрович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 3 : Біо-Бя. – К., 2004. – С. 435.
8. Браунер Олександр Олександрович // Знаменні і пам'ятні дати Херсонщини на 2007 рік. – Херсон, 2006. – С. 11.
9. Деятели науки. Curriculum vitae профессора А.А. Браунера // Изв. муз. Фонда им. А.А. Браунера. – 2007. – № 1. – С.3-18.
10. Дрогобич Н. Е. Асканийские эпизоды жизни А.А. Браунера / Н.Е. Дрогобич // Известия Музейного Фонда им. А.А. Браунера. – Том IV. – № 4. – 2007. – С. 1-2.
11. Зленко Г.Д. Александр Браунер как прозаик-натуралист // Чтения памяти А.А. Браунера. Матер. третьей междунар. научной конф. – Одесса : Астропринт, 2003. – С. 30-31
12. Кошелев А. И., Пересадько Л. В. Орнитологическое наследие А.А. Браунера, его вклад в изучение птиц украинского Причерноморья // Памяти профессора Александра Александровича Браунера. – Одесса : Астропринт, 1997. – С. 47-51.
13. Криштафович А. Н. Воспоминания о А.А.Браунере // Памяти профессора Александра Александровича Браунера. – Одесса : Астропринт, 1997. – С. 26-27.
14. Макієнко О.А. Олександр Браунер і Володимир Антонович : Штрихи до історії наукових стосунків / О.А. Макієнко // Наукові записки / Херсонський краєзнавчий музей. – Херсон : Айлант, 2007. – С. 188.
15. Олександр Олександрович Браунер : Бібліогр. матеріали / Скл. В.М. Конский, Л.П. Котова; Науч. ред. І.І.Пузанов. Вчені Одеси. – Вип. І. – Одесса, 1957. – 30 с.
16. Нехаенко Г. Г. Профессор Александр Александрович Браунер – организатор Одесского сельскохозяйственного института. – Сборник воспоминаний и научных трудов, посвященный памяти профессора А.А. Браунера (1857-1941). – Одесса, 1997. – С. 43-46.
17. Пузанов И. И. Александр Александрович Браунер. Жизнь и научная деятельность // Труды Ин-та истории естествознания и техники АН СССР. – 1960. – Т. 32. – С. 309-371.
18. Пузанов И. И. Заслуги А.А.Браунера в изучении фауны и зоогеографии степной Украины / И.И. Пузанов // Проблемы зоогеографии суши : Материалы совещ., состоявшегося в г. Львове 1-9 июня 1957 г. – С. 210-215.
19. Сборник воспоминаний и научных трудов, посвященный 140-летию со дня рождения А.А. Браунера. – Одесса : Астропринт, 1997. – 212 с.
20. Тараненко И.Л., Карпов Л.Д., Паниотова Н.И. Сведения об изучении орнитологической коллекции птиц юга Украины по материалам профессора А.А.Браунера // Памяти профессора Александра Александровича Браунера. – Одесса : Астропринт, 1997. – С. 74-77.

Bezlutska O.,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

OLEKSANDR BRAUNER (1857–1941): BIOGRAPHY AND SCIENTIFIC WORK REVIEW

The research of the role of Oleksandr Brauner in the development of the biological science in the end of the XIX th – the first half of the XX th centuries is of current concern. It is caused by the absence of a special systematic research of

his social life, research, scientific, organizational and pedagogical heritage in the history of the national natural study. It is necessary to develop a maximum objective and complete scientific biography of the scientist, a comprehensive study of his creative input. Today the works of the scientist are of high priority and scientific value. They have become very significant because the modern scientists try to develop the complete history of the development of the national science and history as a whole with joint efforts.

On the grounds of the predecessors the biographic data of Oleksandr Brauner, the statistician, the financier, the writer, the natural scientist, the educator, the publicist, the indefatigable nature researcher of the Northern Black Sea region were systematized. It is defined that in spite of an active scientific and social activity of Oleksandr Bauner the value of his heritage hasn't been set upon yet. The directions of the further research of his life and work are outlined. They include the supplementation of his biography, determination of the personal and professional relations, carrying out the historiographical analysis of the scientist's works, study of his publicistic activity, study of the epistolary heritage, etc.

Key words: *O. Brauner, nature study, zoogeography, statistics, Odessa, Kherson, Askania-Nova, Warsaw.*

Рецензенти: *Сінкевич Є. Г., д-р іст. наук, професор;
Міронова І. С., д-р іст. наук, доцент.*

© Безлуцька О. П., 2016

Дата надходження статті до редколегії 16.09.2016